

Lalang,

(Sa Hangin, Lupa, Parang)

FRANCISCO A. MONTESEÑA

Sinabi ng Diyos: “Bukalan ang lupa ng mga kaluluwang buháy ayon sa kani-kanilang uri.”

—Genesis 1:24.

Lihim at Lilim

Kung gusto mong sa patak ng init ka maligo,
huwag kang matatakot na balat ay mapaso.

Ahas mang nagtatago, sa lungga lumalabas
Sa singaw nitong parang, naghuhunos ng balat.

Hindi lamang ang tubig sati’y nakasasamid,
Wala dito sa init ang pugad ng panaginip.

Kung malaman man nilang nalulunod ka’t lahat,
Ay, wala nga at walang sasabihin ang dagat.

Hindi para sa bangkay, mangingibig na tunay
Ibukas mo ang palad nang puso ay mabilad

At mag-anyo mang pakpak, hindi ito lilipad
Dahil sa iyong dibdib, doon ay mamumugad.

May sitsit ang tsampaka sa katabing kalamyas
Mas matamis ang bunga kung sa araw ay bilad.

Kalamyas ay nagtaka bakit ang bunga niya
Umaga’t gabi’y bilad, may asim ng kalunya.

Alitaptap

Ganito nila nais maalala—
bilang mga estrangherong
minsang bumisita
bitbit ang mga ilawan,
hindi upang silaban
ang labay ng mga tangkay
na kanilang pinamugaran.

Hindi kailangang hanapin
sa kanilang mga puso
ang dahilan ng pagpugto sa kislap.
Matagal nang ganap
na walang liwanag.

Dito, nagmamarakulyo ang kislap.
May panibugho sa katabing lungsod.
Tulog ang lahat nang magsimula
silang bumalik, una sa puno ng yambo,
at lumipat sa duhat. Hindi sapat
sa kanila ang dapdap. Sa pagdating,
nag-amoy hasmin ang hangin.
At walang nakapansin.

Kapag natutulog,
nakalilimot sa sakit at pait.
Mabuti na ang ganito.

Ang mga bisita ay pumasok sa silid
bitbit ang mga ilawan; nag-aagawan
sa hinog na yambong ang katas
ay di matawaran. Sa katabing kubo,
nakayungyong ang batang umaamot
ng liwanag sa hiram na gasera.
Nakadukdok ang ulo sa napulot na libro,
nakakunot ang noo at sa isip itinatanong
kung sino si Edison?

Bawtismo

Inihanda ko Siya para maging dakila, at ako naman ay mababa.

—San Juan Bautista

Ganito ang tamang araw ng paglaya, santing ang araw, gumugulong ang init. Sa palad ng parang, inililista ang mga bagay, iginuguhit ang nasa. Ang totoo Ay hindi nagiging anyong hinahangad ang lahat ng guhit. Mahalagang mabatid

Na wala sa krokis ang mapa ng tamang landas patungo sa Kaniya. Sa ilang, May mangilang nagbabanyuhay ng kapalaran, kailangang may baguhin, kailangang may iwan, may malipasan. Kung hindi ay walang halaga

ang pagbabalik na walang lilingunin. Kanina lamang ay naiwan akong mag-isa. Sadya ang ganitong balak. May nais akong kapain sa dibdib. Isang paglilimi. Tamang hindi lahat ng sugat ay naghihilom. At ang lahat ng naghihilom

ay nag-iiwan ng pilat. Nais kong kapain ang bawat umbok nito bilang paalalang ako ay tao. Matagal nang nahugasan ang mga sugat kaya't hindi na dapat balikan ang antak. Ay, bawat sulok ng dibdib na pinaglanggasan

ng mga alaala'y alay na dalangin sa pagiging buo. Nawa'y maunawaang hindi masamang malumbay. Nasa dulo nito ang tibay.

Hindi ako mag-isa lamang. Sa araw na itong naligo sa wisik ng tubig,

sa dantay ng araw, inihahandog ko ang sarili, hain sa kaniyang kabanalan.

Hindi man karapat-dapat, sabay sa bawat dupikal ang pangakong wala akong babaguhin sa kung paano mo ako nakilala. Ganito mo ako

nilikha—aba, walang mukha. Hindi mahalagang dakilain sa aking mga gawa, dahon silang maluluoy. At mananatiling sa palad mo lamang mananariwa.

Tiklop-tuhod akong kilalanin kapara ng hangin, hindi nakikita, laging nadarama.

Limlim

Matimyas ang una niyang tilaok sa pagdungaw ng araw ngayong taon. Sa ibaba ng kubo nakahimlay sa pugad ang inahing naghihintay mapisa ang mga itlog.

Labay ang hinuhuni ng tandang. Higit daw itong matamis na sa umaga mapakinggan. Paggising sa among inihehele ng kalasingan. Ikinatutuwa naman ng asawang buntis

ng amo ang tinis ng tinig ng tandang. Hindi na niya kailangan ng orasan para simulan ang ritwal ng pagsisilbi sa asawa. Babangon ng alas-kwatro, ha harapin ang kawali't

kaldero, sasagitsit ang bawang at sibuyas at saka may ipiprito. Laging ganito. Paggising ng amo na masakit ang ulo, uunahan na siya ng amoy ng bagong timplang

kape kahit di niya sinasabi. Hihigupin niya ito at saka maliligo, naghihintay na nakasabit ang bagong labang tuwalya saka aalis. Ang tandang pagkatapos

ng pagtilaok ay bababa sa pugad, hihilig sa nakalimlim na inahin at magkasama silang maghahintay sa pagyayabang ng mga oras. Paglipas ay kukuha

ang tandang ng ihahaing pagkain sa inahing hindi makabalikwas. Pagsisilbihan ang inahin, alam ang maselang lagay ng paglilimlim. Araw ngayon

na walang maihain ang asawang buntis ng amo. Takot itong walang sasagitsit sa kawali, takot na walang amoy ng bagong timplang kape na ihahain

sa asawang masakit ang ulo. Naisip niya ang pugad at ang dito'y nakalaman. Kumakawag ang inahing walang nagawa sa pagnanakaw

sa kaniyang mga itlog, nakikiusap ang titig ng tandang sa buntis na sa kanilang pugad ay dumukwang. Bumalikwas ang amo sa bagong haing agahan, hindi pa din napansin ang asawang nakalabas na ang inunan.

Purga

Mga bato sa pampang ang bantay,
hindi kayang malabusaw ang tubig
ng bahagyang paglusong.

Kanina bitbit mo
ang lalabhang sarili.
Tinunaw sa tubig
ang mga dalang relikaryong
may bakas ng huwad na pagsamba,
unti-unting pinapatid, pinuputol, pinupunit.

Nang maipaanod,
isinunod na hinubad ang saplot.
Mula dito ay nagsasalupa
ang lahat ng nadudurog.
Wala kang alinlangang bumalik sa pampang,
walang hapdi ang pagtimo
ng mga bato sa talampakan—saksi sila
sa paglalakad mo sa tubig,
hubad,
magaang na magaan.

Bantay

Bahag ang buntot mo sa utos niyang hindi mo kayang tanggihan.
Wala kang maipagmamalaki. Matagal mo nang nalunok
ang katotohanang siya ang may hawak ng inyong kapalaran.

Kaya't ang bunton ng iyong himagsik sa nadudurog mong sarili ay
ibinibigay
sa alagang hindi rin kayang makatanggi. Natatakot siyang muli
ay iyong gutumin, o kaya'y tadyakan, murahin at paluin.

Lagpas ang kaniyang atungal sa makapal na pader ng inyong bahay
kapag buong araw na kalam ng tiyan ang nararamdaman. Hindi ka
natitigatig.

Iniiisip ang pagdating ng asawang pagsisilbihan, ng asawang pakikikingan
ang litanya ng mga reklamo, ang parinig sa hindi mo pagtatrabaho.
Ilang salita na ba ang nilamon mo at hindi na maisuka mula sa kaniya?
Tamad, Batugan, Palamunin, Pabigat, at kinakaya mo ang mga pangalang
ganito.

Mula sa sulok aninag mo ang anino ng alagang may antak sa mata ang mga
titig
sa iyo. Noon mo lamang napansin, ang mga luha niya ay sariling luha mo.
Hindi na bumabatok ang kaniyang anino gaya nang di pagkakilala sa
kaniyang amo.

Tagos

Kung nais makita ang anyo ng kamatayan,
titigan ang unti-unting paglalandas ng buhangin
sa pagitan ng mga daliri. Dahan-dahan, mapangahas.
Kung nais maghanap ng haraya ng takot, tumitig
sa kanyang pagkaubos. Kasabay ng hindi matupok
na tibok ng dibdib na walang pusok. Kung kanina
ay may tapang na daklutin ng nasa ang mainit na tumpok,
na hindi inaalala ang pagkapaso, ngayon ay damhin
ang katotohanan ng salat sa butil. Marahil matagal
nang kilala ang pahiwatig ng pagkakapiraso, marami din
ang di nakahuhula sa mito ng pagkadurog.
Kaya natuto tayong matakot sa pagharap
Sa kamatayang walang mukhang iniingatan.
Kung may oras pang isalaysay ang hugis,
ang dama, ang danas, ang pagkilala,
mapipigil pa kaya ang paglalandas *Niya*
sa pagitan ng mga daliri?

Hakbang

Punctuality is the virtue of the lonely.
—Mula sa pelikulang *After the Darkness*

Nagagawang buhatin ng mga paa
ang katawan, hindi ang kaluluwa.

May mga bakas na kayhirap matunton,
bawat hakbang may luwag sa diin,

At hindi nakakayang buhatin ang bigat.
Naghahanap ng aakay sa patlang.

Nandito ang pamamahinga,
Kuwit na walang salabat, pikit na panandalian.

Marahil nga ay abstrakto ang mga iginuguhit
ng paa sa kalsada, Kung hahanapan ng hugis

ay magkakabisala. Walang dahilang hanapin
ang ugat ng mga paltos at kalyo, ng mga paghinto

at paghakbang, dahil walang maaaring magtanong
ng dahilan ng paghuhubad ng mga paa sa mga bakas.

Isa itong pagtitindig ng mga bagay na ninais mapatayo
sa hangin, mapabalikwas sa malay, makapagmalaking naglimayon

nang hindi kumapit kaninuman kahit pa lutang
ang takot na matimbuwang, may paglayang ubod ng gaan.

Tinik

Muli, natinik ka ng kinaing bangus. Sa ilang pagkakataon
ay hindi ka nadadala. Maghahanap muli
ng taong suwi na sasawi sa sakit
ng pagkakabaon ng tinik.
May panaghili sa ibang kayang lumamon ng daang uri
ng isdang hindi man lamang kinakati
ang lalamunan. Marahil
ay may lihim kang
inaping mga isda sa una mong buhay ang sabi ng iyong inang.
Kung kaya't gumaganti sila sa ganiyang paraan.
Masakit ang matinik, ramdam ang haplit
sa laman ng tila talim
ng ngiping hindi maagap-agapan. At ang nasang mahanap
ang suwi, wala. Nagsa-lungsod na silang lahat
kaya't ang pag-aabang sa bagong isisilang
na una ang mga paa ay pagtitiis
ng walang hanggan sa pagbaon ng tinik sa laman ng lalamunan.
“Lapatan mo ng boteng may mainit na tubig,
pamintuhan mo,” ang payo ng 'yong Inang.
Ngunit pansamantala lamang
ang paghinay ng kirot. Ang mga bagay na pansamantala
ay walang dalang sagot, lalo na sa sakit.
At ang mga suwi, kailan sila uuwi?
Ay, magbakasakali kang muli.

Mga Diyona ng Likha

1.

Kung dibdib ay namanhid
Sa gulo ng paligid,
Pag-asa'y sumisilip.

2.

Bagyo man ang tumangay
Tuloy ang paglalakbay,
Kung ikaw ang kaakay.

3.

Itong mga kulimlim
Na nagbibigay dag-im,
Bukas, maglalaho din.

4.

Isipang sinasapot
Nitong unos at takot,
Nililinis ng Diyos.

5.

Pagkatapos ng dilim
Dito ka na sumuling
Sa puso kong magiting.

6.

Pagkatapos ng sigwa,
Ang katig sa pagbaha,
Pananampalataya.

7.

Kung ika'y nililiglig
Nitong panliligalig,
Sa Diyos ka kumapit.

8.

Sa malakas na unos,
Ika'y maglakas-loob,
Bumangon ka't kumilos.

9.

Sa sugat nitong haplit,
Sa tindi ng pasakit,
Ang lunas ay pag-ibig.

10.

Kung matibay ang loob,
Unos man ang sumaklob,
Di ka mapatataob.